

СТАНОВИЩЕ

на член на научно жури, определено със Заповед № 968/ 19.09.2019 г.
на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър”
относно дисертационен труд за присъждане на ОНС „доктор на науките”

Изготвил становището: доц. д-р Виржиния Живкова Иванова, катедра „Икономика“, на Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“, област на висшето образование – „Социални, стопански и правни науки, професионално направление – „Икономика“, научна специалност- „Световно стопанство и международни икономически отношения“.

Автор на дисертационния труд: д-р Магдалена Бичковска докторант в професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“.

Тема на дисертационния труд: „ДИФУЗИЯ НА ТЕХНОЛОГИИТЕ - ЗНАНИЯТА – УМЕНИЯТА КАТО РЕЗУЛТАТ ОТ ДИРЕКТНИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ“

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър” № 968/ 19.09.2019 г.

1.Общо представяне и характеристика на дисертационния труд, актуалност и значимост на темата.

Дисертационния труд е с обем от 273 страници и се състои от увод, четири глави, заключение, библиография и списък на графики, чертежи и карти. Изложението включва 96 фигури и 59 таблици. Съдържанието на отделните глави е разпределено в под радели, като в края на всяка глава са направени конкретни обобщения и изводи от автора. Списъкът с използвана литература се състои от 198 заглавия на полски и английски език.

Избраната тема за дисертационен труд е актуална и значима предвид важността на преките чуждестранни инвестиции за дадена страна и развитието и конкурентоспособността за нейната икономика, още повече от гледна точка на създаване и трансфер на знания, технологии, умения, модернизация и иновации.

Във въведението, след кратко обосноваване на актуалността на темата, се формулират обектът, предметът, целта, задачите, методите и ограниченията на изследването, изследователските хипотези, както и структурата на изложението в отделни четири глави.

Обект на изследване са транснационалните корпорации, свързани с преките чуждестранни инвестиции, които се отразяват в процеса на разпространение на технологии, знания и умения.

Предмет на изследване е оценката на резултатите от преките чуждестранни инвестиции, както и влиянието на дейността на предприятията

възникнали в резултат на тези инвестиции за дифузия на нови технологии, знания и умения в Полша.

Очертани са следните **проблеми на изследване** в дисертационния труд:

- Да се проучи сътрудничеството на транснационалните корпорации с предприятията от страната на депозиране;
- Анализ на инвестиционната и развойната дейност на предприятията с чуждестранен капитал;
- Определяне на нивото на разпространение на технологии, знания и умения.

Основната авторова теза от разработения дисертационен труд, е че недостатъчната акумулативност (снабдяване с технология, знания, умения) на предприятията от слабо развитите страни са предпоставка за търсене на външни източници под формата на преки чуждестранни инвестиции. Като въз основа на това са формулирани следните изследователски тези относно изследваната група от предприятия: H1: Въвеждането на нов продукт (иновации на продукта) положително влияят върху резултатите на фирмата. H2: Модернизирането на технологията влияе положително върху резултатите на фирмена рентабилност.

Структурата на дисертационния труд включва четири глави, които са както с теоретични, така и с практически характер за преките чуждестранни инвестиции, транснационалните корпорации като източник на такива инвестиции, определяне на размерите и динамиката на преки чуждестранни инвестиции в света, притокът на преки чуждестранни инвестиции в Полша, определяне на ролята на транснационалните корпорации в регулирането на притока на преки чуждестранни инвестиции, както и трансфера на технологии, знания и умения чрез тях в Полша и други.

От изложението в четирите глави става ясно, че е изпълнена **основната цел**, а именно да се определи мащабът на въздействието на клоновете на най-големите транснационални корпорации в света, опериращи на полския пазар в областта на разпространението на технологии, знания и умения.

Докторантката използва различни **методи на проучването** като анализ на емпирични материали, съдържащ се в разработките на Главно Статистическо Управление, Институт за Изследвания на Пазарната Икономика, Института за Конюнктури на Цените в Чуждестранната Търговия, както и на Държавната Агенция за Информация и Чуждестранни Инвестиции - главно списъка на най-големите чуждестранните инвеститори в Полша. Използвани са също източници на чуждестранни статистически данни изготвени от: EUROSTAT, UNCTAD, UNITEDNATIONS, OECD, както и институциите отговорни за събиране на данни касаещи преките чуждестранни инвестиции в отделните европейски страни, обхванати от изследването. Използвано е емпирично изследване, в което са представени количествените методи на взаимозависимост на икономическите явления, главно анализ на регресията, както и анкетата като специфична форма за провеждане на статистически изследвания, като организацията е представена на два етапа - (етап 1 – изследване дескрипърч и етап 2 – емпирични количествени изследвания).

Описани са **ограниченията на обхвата на проучването**, което фокусира дисертационния труд до определените обект и предмет на анализ, а от там и целта, задачите и защитаваната авторова теза.

В **заключението** се синтезират крайните резултати от проведеното научно изследване.

Докторантката познава добре и използва коректно **специализираната литература** по темата, която се състои от 198 заглавия на полски и английски език. Литературата е до голяма степен осигурена от статистически проучвания на международни организации като EUROSTAT, UNCTAD, ОИСП и др. институции, допринесли за събирането на данни за преките чуждестранни инвестиции в отделни европейски страни, включени в проучването.

2. Оценка на научните и научно-приложни резултатите и приноси.

Справката за приносите отразява получените резултати от изследването с теоретичен, научно-приложен, методологически и практически характер. В дисертационния труд са разграничени множество приноси, представени в обособени резултати от изследването, част от които са изброени с номерации, други описани като отделни параграфи.

Считам, че направените изследвания и предложените модели и анализи ще бъдат полезни за науката и апробирани в практиката.

Давам положителна оценка за научните и научно-приложни резултати и приноси.

3. Оценка на публикациите по дисертацията.

Авторката има достатъчно самостоятелни публикации, които представят основни части на дисертационния труд – 9 научни издания и монографии, 73 глави в научни монографии, статии, книги, ръководства, публикации в конференции, участия в проекти по темата на дисертацията – 3, 19 цитати, свързани с темата на дисертацията.

Давам положителна оценка за публикационната и научна дейност на докторантката, свързана с популяризирането на резултатите от дисертационния труд.

4. Оценка на автореферата.

Авторефератът дава достатъчно пълна представа за структурата, целите, задачите, съдържанието, резултатите, публикационна дейност и приносните моменти от проведеното изследване.

Оценявам положително така, представения автореферат.

6. Критични бележки и препоръки по дисертационния труд.

Бих препоръчала да се прецизират текстовете на представените материали (в това число и автореферата) от технически, правописни и стилистични пропуски и грешки.

Изброените приноси е можело да се систематизират и обобщят, предвид, че някои от тях се припокриват или са сходни приносни моменти, изказани по различен начин.

В библиографската справка е можело да се използват повече по-нови научни издания и публикации в сферата на преките чуждестранни инвестиции, транснационалните и глобални корпорации като проводници на нови знания, технологии, иновации, умения, и др., развитието на световната икономика в частта и за инвестиции, чуждестранните инвестиции в Централна и Източна Европа, Полша и т.н.

В увода на дисертационния труд описвате, че едно от ограниченията в дисертационния труд е съкратения времеви период на изследване. Било е целесъобразно да се опише този времеви период от коя до коя година правите изследването си, защото например в параграф 3.3, 3.4 и като цяло в трета и четвърта глава се наблюдават анализи на данни от 2004 до 2016 г. Това ме провокира да дам и още една препоръка към докторантката да продължи изследванията си по темата за преките чуждестранни инвестиции към днешно време и промените, които настъпват в трансфера на технологии-знания-умения като резултат от преките чуждестранни инвестиции в света, Европа и в частност в Полша.

Препоръките и бележките по никакъв начин не намаляват положителната ми оценка към дисертационния труд и направените изследвания и приносни резултати.

Нещо повече, дисертацията е добре оформен научен труд от изследването на актуален научен проблем, за дифузията на технологиите-занятия-уменията като резултат от преките чуждестранни инвестиции и с постигнатите научни и научно приложни приноси, доказва способността на докторантката – Магдалена Бичковска, самостоятелно да разработва научни въпроси, важни за теорията, и практиката в това число за развитието на полската икономика.

7. Заключение.

Представеният дисертационния труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р. България, Правилника за неговото прилагане Правилника за организацията и провеждането на конкурси за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности във ВСУ „Черноризец Храбър“.

Това ми дава основание да дам положителна оценка на дисертационния труд и да предложа на уважаемите членове на Научното жури да гласуват за присъждане на образователна и научна степен „доктор на науките“ по докторска програма „Световно стопанство и международни икономически отношения“ на д-р Магдалена Бичковска.

05.10.2019 г.

Изготвил становището:

гр. Варна

(доц. д-р Виржиния Иванова)